

Họp báo thường niên

Nhìn lại tài khoá 2014¹

Hoàn thành Cửa ngõ quốc tế mới

Năm 2014 là năm gặt hái những thành quả hợp tác mà Nhật Bản đã tích lũy trong suốt thời gian qua. Cụ thể là công trình Cửa ngõ quốc tế mới của thủ đô Hà Nội đã được hoàn thành, với những Dự án: Nhà ga hành khách T2 Sân bay Quốc tế Nội Bài, Cầu Nhật Tân (Cầu Hữu nghị Việt - Nhật) và đường Võ Nguyên Giáp - nối giữa Sân bay Quốc tế Nội Bài và cầu Nhật Tân- thực hiện bằng nguồn vốn vay ODA. Nhờ các công trình này, thời gian di chuyển từ sân bay đến trung tâm thành phố Hà Nội rút ngắn được khoảng 20 phút, và Cửa ngõ quốc tế mới này được kỳ vọng sẽ góp phần thúc đẩy phát triển kinh tế và tăng cường năng lực cạnh tranh quốc tế của Việt Nam. Hơn nữa, việc cùng lúc đưa cả 3 công trình này vào phục vụ là một sự kiện đáng mừng, để lại ấn tượng vô cùng sâu sắc trong lòng mọi người như một biểu tượng cho mối quan hệ hợp tác hữu nghị giữa hai nước Việt Nam và Nhật Bản. Các công trình này được hoàn thành một cách tốt đẹp như vậy là nhờ quản lý tiến độ và giám sát thi công một cách nghiêm ngặt, cũng như sự nỗ lực không mệt mỏi của các kỹ sư Nhật Bản và rất nhiều người lao động Việt Nam. Nhân dịp này, tôi xin một lần nữa bày tỏ lòng biết ơn chân thành tới tất cả các bên liên quan, đã đóng góp cho các công trình này.

Cùng với việc hoàn thiện cơ sở hạ tầng, JICA đang hỗ trợ đào tạo nguồn nhân lực và xây dựng cơ cấu tổ chức phục vụ cho lập kế hoạch quản lý, vận hành và bảo trì nhà ga một cách hợp lý cho Tổng công ty Cảng Hàng không Việt Nam (ACV). Đặc điểm nổi bật của viện trợ ODA của Nhật Bản là thực hiện hợp tác một cách thống nhất và toàn diện, kết hợp chặt chẽ hai hình thức hợp tác: Hỗ trợ kinh phí và Hợp tác kỹ thuật.

Triển khai hợp tác mới trong lĩnh vực nông nghiệp

Năm 2014 là năm mà JICA tập trung vào lĩnh vực nông nghiệp. Chính phủ Việt Nam đã ban hành tiêu chuẩn thực hành nông nghiệp tốt (GAP - Good Agricultural Practice), hướng tới việc phổ biến sản xuất cây trồng an toàn một cách bền vững và nâng cao đời sống cho người nông dân. Thông qua *Dự án hợp tác kỹ thuật nâng cao năng lực quản lý ngành trồng trọt nhằm cải thiện sản lượng và chất lượng sản phẩm cây trồng (7/ 2010 ~ 6/2014)*, JICA đã đề xuất sử dụng và áp dụng tiêu chuẩn "GAP Cơ bản" (BasicGAP), đơn giản hóa bằng việc lựa chọn những tiêu chí cơ bản nhất của tiêu chuẩn VietGAP hiện hành, nhằm giảm thiểu chi phí đầu vào của người nông dân. Trong tháng 7/2014, Bộ Nông nghiệp và Phát triển Nông thôn đã ký quyết định ban hành "Hướng dẫn thực hiện các tiêu chí cơ bản của VietGAP cho sản xuất rau" (Quy trình "GAP Cơ bản").

Sau khi hai chính phủ Việt Nam và Nhật Bản bắt đầu các cuộc đối thoại về phát triển nông nghiệp, JICA đã tìm hiểu và đề xuất các hình thức hợp tác có tính khả thi trong lĩnh vực này. Từ

¹ Tài khoá/năm tài chính của Nhật Bản bắt đầu từ ngày 1/4 hàng năm đến 31/3 năm tiếp theo

c cuối năm 2015, JICA dự kiến hỗ trợ tỉnh Nghệ An hướng tới kiện toàn chuỗi giá trị nhằm đa dạng hóa và gia tăng giá trị cho sản phẩm nông nghiệp. Cho tới khi bắt đầu chương trình hợp tác đó, JICA đã và đang phát huy và áp dụng các thành quả của các dự án hợp tác kỹ thuật trong lĩnh vực nông nghiệp mà JICA đã thực hiện tại Việt Nam, nhằm phát triển nông nghiệp của tỉnh Nghệ An. Bắt đầu từ tháng 6 năm 2014 cho đến nay, JICA đã và đang triển khai đồng thời nhiều hoạt động như: hướng dẫn tiêu chuẩn "GAP Cơ bản", kiểm tra tính thích nghi của các giống lúa cải tiến, kiểm tra độ an toàn của các nông sản. Tôi tin tưởng chắc chắn rằng, việc hỗ trợ nâng cao trình độ này sẽ là nền tảng để hỗ trợ xây dựng chuỗi giá trị. Ngoài ra, đối với tỉnh Lâm Đồng, chúng tôi đã tiến hành phân tích các nguyên nhân cản trở đầu tư nhằm hoàn thiện môi trường đầu tư, đồng thời bắt đầu khảo sát điều tra để xem xét cách thức phát triển địa phương, có tính đến phân tích tiềm năng của hàng nông sản và các sản phẩm chế biến từ nông sản của tỉnh. Trong năm nay, chúng tôi mong muốn tiếp tục tìm kiếm các mối quan hệ hợp tác mới giữa các doanh nghiệp Nhật Bản với các doanh nghiệp tư nhân của Việt Nam trong lĩnh vực nông nghiệp.

Các thành tích khác trong năm 2014

(1) Đường bộ cao tốc Bắc Nam:

Dự án này được hỗ trợ bằng nguồn vốn của Ngân hàng Phát triển châu Á (ADB) và vốn vay ODA Nhật Bản. “Dự án xây dựng đường bộ cao tốc Bắc Nam (đoạn Tp. Hồ Chí Minh – Dầu Giây)” - một trong những đoạn ưu tiên cao của đường bộ cao tốc Bắc Nam - đã được hoàn thành: tháng 12/2014 thông xe đoạn sử dụng vốn vay ODA Nhật Bản, tháng 2/2015 thông xe toàn tuyến, bao gồm cả đoạn sử dụng nguồn vốn ADB. Nhờ vậy, vận chuyển hàng hóa, hành khách từ Tp. Hồ Chí Minh đi Long Thành, Dầu Giây (trước đây đi qua Quốc lộ 1 và Quốc lộ 51) và việc tiếp cận Cảng Cái mép - Thị Vải đã được cải thiện rõ rệt.

(2) Cải tạo cầu đường sắt Hà Nội – Tp. Hồ Chí Minh:

Sự xuống cấp của các cầu trên tuyến đường sắt thống nhất Bắc Nam làm ảnh hưởng nghiêm trọng tới tính an toàn và hiệu quả vận chuyển của đường sắt. Vì vậy, từ năm 1994, JICA đã và đang thực hiện dự án cải tạo cầu đường sắt này. Cho đến nay, Dự án đã hoàn thành thay thế hoặc cải tạo được 48 cầu đường sắt, bao gồm cả 3 cầu tại tỉnh Quảng Ngãi được cải tạo/thay thế vào năm 2014, và dự kiến đến năm 2016 sẽ cải tạo hoặc thay thế thêm 15 cầu đường sắt nữa. Thời gian vận chuyển giữa Hà Nội và Tp. Hồ Chí Minh trước kia mất 36 tiếng thì nay rút xuống còn 29.5 tiếng, và trong tương lai hy vọng sẽ rút ngắn xuống còn 24 tiếng.

(3) Những thành tích trong 20 năm phái cử tình nguyện viên tới Việt Nam và kế hoạch trong thời gian tới

Chương trình Phái cử TNV được chính thức bắt đầu ở Việt Nam vào năm 1995 và cho đến nay đã được 20 năm. Trong 20 năm qua có khoảng trên 500 TNV đã được cử đến làm việc tại khắp các tỉnh/thành phố trên cả nước. Trong những năm đầu tiên, hoạt động của TNV nói chung chỉ được hạn chế trong việc cử giáo viên tiếng Nhật đến một số trường đại học. Dần dần, khi những đóng góp của các tình nguyện viên được công nhận và đánh giá cao, Chương trình đã mở rộng sang rất nhiều các lĩnh vực khác. Hiện đang có 45 TNV đang triển khai hoạt động trên các lĩnh vực như: Giảng dạy tiếng Nhật, Y tế, Thể thao, Phát triển địa phương, Giáo dục, Du lịch, Nông lâm

thủy sản, Phúc lợi xã hội, Hỗ trợ công nghiệp phụ trợ... đóng góp vào sự phát triển con người và góp phần giải quyết các vấn đề xã hội ở Việt Nam. Mục đích của Chương trình phái cử TNV không những là để lại thành quả nhất định ở nơi TNV công tác, mà còn hướng tới sự gắn bó, giao lưu của tình nguyện viên với người dân địa phương. Hiện nay, từ các cơ quan Việt Nam có rất nhiều yêu cầu về TNV trong các ngành nghề mới với nội dung hoạt động đa dạng, phong phú. Do vậy, JICA Việt Nam sẽ nỗ lực để có thể tìm được TNV phù hợp, đáp ứng được với nhu cầu đa dạng và ngày càng cao của các cơ quan phía Việt Nam. Tuy nhiên, phía Nhật Bản cũng có một số khó khăn trong việc tuyển được nguồn nhân lực phù hợp.

(4) Bảng thành tích của tài khóa 2014

	Năm 2013	Năm 2014
Vốn vay ODA đã ký	Khoảng 165,6 tỷ yên	82,628 tỷ JPY
Viện trợ không hoàn lại (phần JICA giám sát thực hiện)	Khoảng 414 triệu yên	
Tổng số chuyên gia Nhật Bản được phái cử	1558 người	
Tổng số tình nguyện viên Nhật Bản được phái cử	65 người	70 người
Tổng số cán bộ Việt Nam tham gia chương trình đào tạo tại Nhật Bản hoặc nước thứ ba	1007 người	

Định hướng của JICA trong tài khóa 2015

Hiện nay, tại Việt Nam JICA đang thực hiện hơn 150 dự án Hợp tác kỹ thuật và Hợp tác vốn vay. Việt Nam hiện đang là quốc gia đứng đầu cả về số lượng và tổng kinh phí trong các quốc gia nhận viện trợ trên thế giới mà JICA đang hợp tác hỗ trợ. Đại sứ quán Nhật Bản tại Việt Nam đã gửi thông báo tới Bộ Kế hoạch và Đầu tư Việt Nam về 13 dự án hợp tác kỹ thuật mới và 83 khóa đào tạo cho tài khóa 2015.

Hoàn thiện cơ sở hạ tầng

(1) Cung cấp vốn vay ODA của tài khóa 2014:

Dựa trên đề nghị của Chính phủ Việt Nam đối với Chính phủ Nhật Bản, ngày 26 tháng 1 năm 2015, JICA đã ký Hiệp định vốn vay khoảng 36,3 tỷ yên cho “Dự án xây dựng nhà máy nhiệt điện Thái Bình và đường dây truyền tải điện (Giai đoạn II). Hơn nữa, ngày 31/3/2015, Đại sứ quán Nhật Bản tại Việt Nam cùng với Bộ Kế hoạch và Đầu tư Việt Nam đã ký Công hàm Trao đổi về cung cấp vốn vay ODA với tổng kinh phí khoảng 112,4 tỷ yên cho 7 dự án: “Dự án xây dựng nhà máy nhiệt điện Thái Bình và đường dây truyền tải điện (Giai đoạn III)”, “Dự án xây dựng đường bộ cao tốc Bắc Nam (đoạn Bến Lức – Long Thành) (Giai đoạn II)”, “Dự án phát triển mạng lưới phân phối và truyền tải điện giai đoạn hai”, “Dự án cải thiện môi trường nước thành phố Hạ Long (E/S)”, “Chương trình hỗ trợ ứng phó với biến đổi khí hậu (Giai đoạn V)”, “Dự án hoàn thiện cơ sở hạ tầng nước tỉnh Đồng Nai” và “Dự án tăng cường năng lực Trường đại học Cần Thơ”. Cùng ngày, JICA đã ký hai Hiệp định vay vốn là: “Chương trình hỗ trợ ứng phó với biến đổi khí hậu (Giai đoạn V)”, “Dự án xây dựng đường bộ cao tốc Bắc Nam (đoạn Bến Lức – Long Thành) (Giai đoạn II)” với tổng kinh phí là 46,328 tỉ yên.

Sự phát triển của Việt Nam đóng vai trò quan trọng đối với sự ổn định và phồn vinh của toàn châu Á trong đó có Nhật Bản, và các dự án hoàn thiện cơ sở hạ tầng kinh tế xã hội nêu trên sẽ góp phần thúc đẩy tăng trưởng và nâng cao năng lực cạnh tranh của Việt Nam, ứng phó với các vấn đề môi trường, thiên tai, biến đổi khí hậu v.v. Bên cạnh đó, các dự án này cũng được kỳ vọng sẽ góp phần hoàn thiện môi trường để các doanh nghiệp của Nhật Bản có thể xúc tiến đầu tư ra nước ngoài và góp phần tạo ra vòng tuần hoàn hiệu quả trên phương diện kinh tế giữa Nhật Bản với Việt Nam và giữa Nhật Bản với ASEAN.

(2) Hoàn thiện giao thông đô thị:

Tình trạng ùn tắc giao thông ở khu vực đô thị ngày càng trở nên nghiêm trọng, và việc khai thông tuyến đường sắt đô thị đang là sự kiện được chờ đợi nhất trong tương lai. Ở Tp. Hồ Chí Minh, hiện đang triển khai xây dựng tuyến số 1, từ Bến Thành đến Suối Tiên (cả trên cao và một phần đoạn ngầm dưới đất). Còn ở thủ đô Hà Nội, hiện đang xúc tiến chuẩn bị thiết kế và đấu thầu cho tuyến số 1, từ Yên Viên đến Ngọc Hồi và tuyến số 2, từ Nam Thăng Long đến Trần Hưng Đạo. Ngoài ra, JICA đang hỗ trợ tăng cường chức năng quản lý nhà nước đối với hệ thống đường sắt đô thị đang được xây dựng ở Hà Nội với sự hợp tác của Metro Tokyo, ở Tp. Hồ Chí Minh với sự hợp tác của Cục Giao thông thành phố Osaka, nhằm xây dựng và thành lập Công ty vận hành đường sắt đô thị. Hơn nữa, JICA đang cử một chuyên gia dài hạn tới làm việc tại Cục đường sắt Việt Nam, Bộ Giao thông Vận tải, nhằm hỗ trợ xây dựng khung pháp lý về quản lý vận hành và các chính sách về đường sắt đô thị cũng như đào tạo nguồn nhân lực cho Cục đường sắt Việt Nam.

Cải thiện đời sống xã hội của Việt Nam

Phát huy sử dụng những công nghệ và kinh nghiệm của Nhật Bản, JICA đã và đang hợp tác góp phần nâng cao đời sống xã hội của người dân Việt Nam. Những công nghệ và kinh nghiệm này được chuyển giao cho các cơ quan phía Việt Nam thông qua thực hiện các dự án. Những thành quả của dự án được coi là hình mẫu để nhân rộng sang các địa phương khác và tiếp tục được phát huy và nhân rộng ngay cả sau khi dự án kết thúc nhằm đem lại lợi ích cho đông đảo người dân Việt Nam.

(1) Dự án thiết lập đường dây nóng về phòng chống mua bán người (Số hotline: 1800-1567)

Theo số liệu của Bộ Lao động, Thương binh và Xã hội, năm 2013 ở Việt Nam đã xảy ra hơn 500 vụ mua bán người, với số người bị hại lên tới 1000 người và có xu hướng ngày càng gia tăng qua các năm. Nhận thức được tầm quan trọng của các giải pháp phòng chống mua bán người, nhiều chương trình/hoạt động đã được tăng cường triển khai tại Việt Nam. Từ năm 2012, Việt Nam đã bắt đầu thực thi Luật phòng chống mua bán người. Dự án này của JICA đã giúp thiết lập, vận hành đường dây nóng miễn phí hoạt động 24/24 để hỗ trợ tư vấn qua điện thoại về các biện pháp phòng chống mua bán người và hỗ trợ hòa nhập cho các nạn nhân. Chúng tôi rất mong nhận được sự hợp tác của các cơ quan truyền thông để nhiều người biết đến đường dây nóng 1800 1567 này.

(2) Dự án triển khai trên toàn quốc Sổ tay sức khỏe bà mẹ trẻ em

Nhằm tăng cường chăm sóc sức khỏe bà mẹ và trẻ em, từ ngày 14/2/2011 đến ngày 13/12/2014, JICA đã thực hiện “Dự án phổ biến trên toàn quốc sổ theo dõi sức khỏe bà mẹ trẻ em, thí điểm tại 4 tỉnh Điện Biên, Hòa Bình, Thanh Hóa, An Giang”. Việc đưa vào sử dụng Sổ theo dõi sức khỏe bà mẹ trẻ em đã đạt được các kết quả như nâng cao ý thức của phụ nữ mang thai và cho con bú, tăng số lần thăm khám trước sinh, cải thiện sự giao tiếp giữa nhân viên y tế với phụ nữ mang thai. Dự án này đã kết thúc ngày 13/12/2014 nhưng với sự tài trợ của các doanh nghiệp tư nhân Nhật Bản và tổ chức NPO, chúng tôi đã in thêm được số lượng Sổ tay cần thiết trong năm 2015 tại 4 tỉnh thí điểm. Hướng tới mục tiêu phổ cập Sổ này trên toàn quốc, chúng tôi kỳ vọng các doanh nghiệp Việt Nam cũng sẽ tham gia vào hoạt động này trong thời gian tới. JICA hiện đang bàn bạc với Bộ Y Tế Việt Nam về kế hoạch phổ biến trên toàn quốc.

(3) Thu hẹp khoảng cách về chăm sóc sức khỏe y tế và hợp tác hỗ trợ y tế dự phòng

Ở Việt Nam, dịch vụ y tế ở khu vực đô thị đang được cải thiện, nhưng mặt khác các bệnh viện ở địa phương gặp nhiều khó khăn về trang thiết bị y tế và nguồn nhân lực. Chính vì vậy, thông qua “Dự án phát triển bệnh viện tỉnh và khu vực (giai đoạn II) (vốn vay ODA)”, JICA đang cung cấp các trang thiết bị y tế và đào tạo nguồn nhân lực cho 10 bệnh viện ở địa phương. Trong năm tài khóa 2015, dự định sẽ hoàn thành việc mua sắm các trang thiết bị cho 10 bệnh viện này. Bên cạnh đó, JICA còn thực hiện “Dự án tăng cường dịch vụ khám chữa bệnh khu vực Tây Bắc” – nơi có tỷ lệ hộ nghèo cao nhất trên cả nước, nhằm thực hiện các hoạt động chỉ đạo tuyến và tăng cường hoạt động của hệ thống chuyên tuyến cho bệnh viện khu vực.

Hơn nữa, từ năm 2006, JICA đã bắt đầu chuyển giao công nghệ sản xuất vắc xin sởi cho Trung tâm Nghiên cứu Sản xuất Vắc xin và Sinh phẩm Y tế (POLYVAC), đơn vị trực thuộc Bộ Y tế, và đến năm 2010, Việt Nam đã chính thức tự sản xuất được vắc xin sởi chất lượng cao, đạt tiêu

chuẩn thực hành tốt sản xuất thuốc (GMP - Good Manufacturing Practices) của Tổ chức Y tế Thế giới. Vắc xin này đã góp phần kiểm soát sự bùng phát của dịch sởi trong năm 2014. Mặc khác, hiện nay JICA đang thực hiện chuyển giao công nghệ sản xuất vắc xin phối hợp sởi –rubella cho POLYVAC và được kỳ vọng sẽ giảm tỷ lệ mắc sởi, rubella tại Việt Nam sau khi đưa vào sử dụng trong Chương trình Tiêm chủng mở rộng vào năm 2018.

(4) Quản lý môi trường

JICA đã và đang tiến hành nhiều hoạt động hỗ trợ trong lĩnh vực môi trường trên toàn lãnh thổ Việt Nam như quản lý ô nhiễm không khí, cải thiện chất lượng nước, quản lý chất thải rắn và ứng phó với biến đổi khí hậu v.v...

Mặc dù *Dự án hợp tác kỹ thuật về quản lý ô nhiễm không khí* vừa kết thúc tháng 3/2015, nhưng JICA sẽ tiếp tục làm việc với Bộ Tài nguyên và Môi trường để xây dựng các nghị định và thông tư liên quan đến quy chuẩn, tiêu chuẩn về môi trường trong đó có quy chuẩn về khí thải từ các nhà máy nhiệt điện - một trong những nguồn gây ô nhiễm không khí. Dự kiến các quy chuẩn, tiêu chuẩn này sẽ được ban hành trong năm 2015 và 2016.

Trong công tác quản lý môi trường nước, dựa trên cơ sở kết quả của các dự án hợp tác kỹ thuật đã kết thúc, JICA đang phối hợp với Bộ Tài nguyên và Môi trường để xây dựng mô hình cơ chế liên tỉnh quản lý lưu vực sông.

Về quản lý chất thải rắn, JICA đang thực hiện dự án hợp tác kỹ thuật với đối tác chính là Bộ Xây dựng nhằm tiếp tục cải thiện và đưa ra các chính sách về quản lý chất thải rắn ở cấp quốc gia, đồng thời xem xét quy hoạch quản lý chất thải rắn của Hà Nội về mặt môi trường cũng như tài chính để từ đó lập kế hoạch xây dựng các bãi chôn lấp chất thải rắn phù hợp. Ngoài ra, dự án cũng sẽ hỗ trợ cho tỉnh Thừa Thiên Huế xây dựng quy hoạch quản lý chất thải rắn.

Bên cạnh các hoạt động nêu trên, JICA tiếp tục thực hiện đối thoại chính sách với phía Việt Nam trong Chương trình hỗ trợ chính sách về biến đổi khí hậu đồng thời tiếp tục trao đổi về việc thực hiện các chính sách liên quan đến biến đổi khí hậu từ nay đến sau năm 2020.

Trong thời gian tới, JICA sẽ tiếp tục hợp tác nhằm giúp Việt Nam cân bằng giữa phát triển bền vững và bảo vệ môi trường.

Tăng cường năng lực cạnh tranh quốc tế

Việc hình thành cộng đồng kinh tế ASEAN (AFC) vào cuối năm nay và gia nhập Hiệp định Đối tác Kinh tế xuyên Thái Bình Dương (TPP) giúp gia tăng cơ hội kinh doanh cho Việt Nam, nhưng mặt khác sự cạnh tranh được dự đoán sẽ ngày càng khốc liệt. Để Việt Nam có thể phát triển hơn nữa và nâng cao thu nhập cho người dân, Việt Nam đang phải đối mặt với nhiều vấn đề cần giải quyết như: cải cách doanh nghiệp nhà nước, xử lý nợ xấu, cải thiện môi trường kinh doanh của các doanh nghiệp tư nhân, v.v...

(1) Mở rộng cơ hội kinh doanh nhờ phát triển quan hệ đối tác với các doanh nghiệp vừa và nhỏ của Nhật Bản

Tỉ lệ nội địa hóa của các doanh nghiệp Nhật Bản đang sản xuất tại Việt Nam rất thấp (33,4%) so với các nước khác như Thái Lan (54,8%) và In-đô-nê-xi-a (43,1%). JICA đang hỗ trợ cho các doanh nghiệp vừa và nhỏ Nhật Bản có sản phẩm và công nghệ tiên tiến đầu tư vào Việt Nam nhằm đóng góp cho sự phát triển xã hội của Việt Nam. Chúng tôi hy vọng việc mở rộng

kinh doanh của các doanh nghiệp Nhật Bản cũng như của các doanh nghiệp Nhật Bản với doanh nghiệp Việt Nam sẽ giúp phát triển ngành công nghiệp trong đó có công nghiệp hỗ trợ và nâng cao năng lực cạnh tranh cho Việt Nam.

Công ty cổ phần công nghiệp Tamada đã thực hiện dự án chuyển giao kỹ thuật về giải pháp chống rò rỉ chất nguy hiểm, và cũng trên cơ sở thực hiện dự án này, công ty đã thành lập công ty con 100% vốn nước ngoài tại thành phố Hải Phòng và đã bắt đầu triển khai dự án kinh doanh đa dạng, đáp ứng nhu cầu của thị trường Việt Nam.

(2) Cải cách doanh nghiệp nhà nước và xử lý nợ xấu

Đứng trước tình trạng kinh doanh thua lỗ của các doanh nghiệp nhà nước và tình hình nợ xấu nghiêm trọng, Chính phủ Việt Nam đã xác định việc tái cơ cấu doanh nghiệp nhà nước (DNNN) và tái cơ cấu các tổ chức tín dụng là hai trụ cột quan trọng. Hiện nay Việt Nam đang tiến hành cổ phần hóa các doanh nghiệp nhà nước, xúc tiến việc mua, bán và xử lý nợ xấu của Công ty Quản lý Tài sản của các Tổ chức Tín dụng (VAMC), tái cơ cấu tổ chức hệ thống ngân hàng. Phát huy những kinh nghiệm phong phú của Nhật Bản trong lĩnh vực này, từ tháng 3/2014 JICA đã triển khai thực hiện hai dự án kỹ thuật: Dự án nâng cao năng lực quản lý tài chính doanh nghiệp nhằm thực hiện tái cơ cấu Doanh nghiệp Nhà nước (với Bộ Tài chính) và Dự án hỗ trợ tái cơ cấu ngân hàng Việt Nam (với Ngân hàng Nhà nước Việt Nam). Để xúc tiến tái cơ cấu DNNN và xử lý nợ xấu thì ngoài việc cần phải tăng cường giám sát và kiểm tra ngân hàng còn phải hoạch định Luật đặc biệt, xây dựng các luật xử lý ngoài tòa án cũng như sửa đổi Luật kinh doanh bất động sản. Để làm được điều đó thì chỉ riêng Bộ Tài chính hay Ngân hàng Nhà nước không thể thực hiện được mà rất cần sự hợp tác hỗ trợ của các Bộ ngành liên quan. Cùng với Bộ Tài chính và Ngân hàng Nhà nước, JICA đã và đang tích cực hỗ trợ Việt Nam có thể thay đổi kịp thời với phương hướng của các chính sách kinh tế và tài chính. Kết quả của Dự án cũng sẽ được báo cáo lên Phó Thủ tướng Vũ Văn Ninh.

(3) Cần thiết phải nhanh chóng thông qua Luật Cạnh tranh sửa đổi

Việt Nam xác định “xây dựng môi trường cạnh tranh bình đẳng” là một trong những nội dung ưu tiên trong chiến lược phát triển, coi trọng Luật Cạnh tranh và chính sách cạnh tranh. Để nâng cao năng lực cạnh tranh của Việt Nam trong thời gian tới, điều quan trọng là cần phải hoàn thiện môi trường để các doanh nghiệp tư nhân có thể cạnh tranh với doanh nghiệp nhà nước trên một sân chơi bình đẳng.

Ở Việt Nam, Luật Cạnh tranh đã được thi hành từ năm 2005, và JICA đang thực hiện dự án hỗ trợ sửa đổi Luật Cạnh tranh, nâng cao năng lực điều tra của Cơ quan quản lý cạnh tranh, thúc đẩy và phổ biến kiến thức về pháp luật cạnh tranh, chính sách cạnh tranh. Tuy nhiên, liên quan đến việc sửa đổi Luật Cạnh tranh, mặc dù Cục quản lý cạnh tranh đã hoàn thành tờ trình đề xuất sửa đổi vào năm 2012, nhưng vẫn chưa được đưa vào danh sách các dự án luật trình Quốc hội thẩm định. Chúng tôi hy vọng Quốc hội sẽ khẩn trương thẩm định và thông qua Luật Cạnh tranh sửa đổi để cải thiện môi trường kinh doanh cho các doanh nghiệp tư nhân và tăng cường đầu tư nước ngoài vào Việt Nam.

(4) Hỗ trợ thực thi Luật Sở hữu Trí tuệ

Sáng kiến chung Việt-Nhật, Hiệp định đối tác kinh tế (EPA) Việt-Nhật đều xác định bảo vệ quyền sở hữu trí tuệ là một nội dung quan trọng, và đặt ra yêu cầu phải bảo vệ quyền sở hữu trí tuệ hơn nữa trong thời gian tới. Để tăng cường bảo vệ và thực thi quyền sở hữu trí tuệ, JICA hiện đang thực hiện Dự án tăng cường bảo vệ và thực thi quyền sở hữu trí tuệ với các hoạt động giáo dục tuyên truyền về tầm quan trọng của việc bảo vệ và thực thi quyền sở hữu trí tuệ, đào tạo nguồn nhân lực, và tăng cường năng lực của Cục Sở hữu Trí tuệ (NOIP) thuộc Bộ Khoa học và Công nghệ.

Năm nay, JICA dự định xúc tiến triển khai hệ thống thu thập - cung cấp thông tin giữa các cơ quan thực thi quyền sở hữu trí tuệ và NOIP, và xây dựng giáo trình tăng cường nhận thức về tầm quan trọng của tài sản trí tuệ cho trẻ em để giáo dục tuyên truyền phổ biến quyền sở hữu trí tuệ, cũng như dự định trong thời gian tới sẽ thực hiện các hoạt động truyền thông với sự hỗ trợ của báo giới.

(5) Tăng cường chức năng và vai trò của Văn phòng Quốc hội

Cùng với việc phát triển kinh tế - xã hội của Việt Nam, vấn đề cải thiện khung pháp lý để xây dựng nhà nước pháp quyền sao cho phù hợp với nguyên tắc, chuẩn mực quốc tế, việc nâng cao tính minh bạch, tính trách nhiệm giải trình của cơ quan nhà nước, và thúc đẩy sự tham gia của người dân là nhiệm vụ cấp bách hiện nay. Những chức năng quan trọng và nhiệm vụ đa dạng của Quốc hội được quy định trong bản Hiến pháp có hiệu lực thi hành từ ngày 1/1/2014. Trong bối cảnh vai trò của Quốc hội ngày càng trở nên quan trọng, để tăng cường chức năng của Văn phòng Quốc hội có thể hỗ trợ hiệu quả các hoạt động cho các đại biểu quốc hội, JICA hiện đang hỗ trợ nâng cao năng lực hỗ trợ hoạt động lập pháp cho các đại biểu Quốc hội và tăng cường năng lực nghiên cứu, cung cấp thông tin của Thư viện Quốc hội.

Tăng cường hiệu quả của đầu tư công

Trong kỳ họp 8, Quốc hội Khóa XIII, vấn đề nợ công được đại biểu Quốc hội rất quan tâm và thảo luận sôi nổi. Để tăng cường hơn nữa hiệu quả của các dự án công, nguồn động lực chính của tăng trưởng, Chính phủ Việt Nam đã xây dựng và thông qua Luật Đầu tư công mới, thi hành từ tháng 1 năm 2015 với yêu cầu được đặt ra là phải xây dựng kế hoạch đầu tư trung hạn và cho từng năm, thẩm định nghiêm ngặt trong giai đoạn hình thành dự án, và được kỳ vọng là sẽ góp phần cải thiện hiệu quả của các dự án công. JICA hoan nghênh động thái này của Chính phủ Việt Nam và hy vọng việc phân bổ ngân sách và thực hiện các dự án công sẽ được tiến hành một cách hiệu quả hơn. Để cho các kế hoạch đầu tư công được phát huy hiệu quả thì cần thiết phải công khai minh bạch kế hoạch mua sắm, kế hoạch tài chính cho thu hồi đất đai, giải phóng mặt bằng, quản lý duy tu... Hơn nữa, phải từng bước loại bỏ những nguyên nhân gây cản trở tiến trình thực hiện trong các dự án công.

(1) Kế hoạch hoàn trả nợ

Dựa trên yêu cầu của Chính phủ Việt Nam, JICA hiện đang thực hiện nhiều dự án sử dụng vốn vay điều khoản đặc biệt dành cho các đối tác kinh tế (STEP) với cơ chế áp dụng công nghệ và bí quyết ưu việt của Nhật Bản. Thông qua việc thực hiện những dự án này, những công nghệ tiên tiến và bí quyết ưu việt của Nhật Bản được kỳ vọng sẽ chuyển giao cho phía Việt Nam. Điều

khoản này được thực hiện với lãi suất thấp là 0.1%/ năm, và thời hạn trả nợ 40 năm do vậy số tiền phải trả nợ hàng năm sẽ được khống chế tốt.

Ta hãy làm một con tính như sau: nếu dự án với qui mô 10 tỉ yên sử dụng nguồn trái phiếu chính phủ, thì sau 30 năm các quý vị và con của các quý vị sẽ phải trả nợ với tổng số tiền là khoảng 20,5 tỉ yên. Nhưng nếu dự án sử dụng vốn vay ODA thông thường thì tổng số tiền phải trả nợ là 12,5 tỉ yên. Hơn nữa, nếu dự án sử dụng vốn vay STEP thì thật đáng ngạc nhiên là tổng số tiền phải trả nợ và tổng số tiền vay gần như không thay đổi mấy: 10,3 tỉ yên. Chúng tôi nghĩ rằng các quý vị cũng hiểu được rằng điều đó sẽ giúp giảm gánh nặng cho con cháu của các quý vị trong tương lai. Chúng tôi hy vọng Chính phủ Việt Nam sẽ hoạch định được kế hoạch mua sắm và kế hoạch hoàn trả nợ phù hợp với nội dung của từng dự án cụ thể.

(2) Công khai hệ thống giám sát bằng trang web (JICA Web Project Monitoring)

Trong những năm gần đây, để tăng cường quản lý các dự án sử dụng vốn vay ODA, JICA đã xây dựng hệ thống theo dõi giám sát bằng trang web (JICA Web Project Monitoring). Qua hệ thống này, tiến độ đấu thầu mua sắm của các dự án, xác nhận thời gian thanh toán, nguyên nhân chậm trễ tiến độ đều được công khai. Nhờ việc minh bạch công khai các dự án công, chúng tôi hy vọng sẽ góp phần tăng cường quản lý dự án công cũng như tránh được việc chậm tiến độ dự án.

(3) Giảm thiểu rủi ro quốc gia

Sự khác nhau nhiều giữa các qui định về quản lý đầu tư công của Việt Nam và Tiêu chuẩn quốc tế của Hiệp hội các Kỹ sư Tư vấn Quốc tế là một trong những nguyên nhân gây chậm tiến độ các dự án ODA. JICA cùng với các thành viên trong nhóm 6 ngân hàng quốc tế khác như Ngân hàng Thế giới, Ngân hàng Phát triển Châu Á,...đang cố gắng hài hòa giảm thiểu những sự khác biệt này. Hiện đang tồn tại những vấn đề nghiêm trọng như: chậm giải phóng mặt bằng, chậm thanh toán... trong các dự án hạ tầng ở Việt Nam. Đối với các nhà thầu, dự án bị chậm tiến độ được coi là rủi ro lớn trong kinh doanh, nó không chỉ làm giảm mong muốn tham gia các dự án mới mà còn gây ra hậu quả là nhà đầu tư chuyển từ Việt Nam sang nước khác. Hơn nữa, dự án bị chậm tiến độ cũng làm tăng các chi phí do thời gian thi công kéo dài, cho nên cũng làm gia tăng gánh nặng không chỉ đối với nhà thầu mà còn với cả người dân Việt Nam. Do vậy, cần thiết phải nhanh chóng cải thiện các luật hiện hành để có thể triển khai thực hiện các dự án này một cách thuận lợi.

Thông qua thực hiện Dự án hợp tác kỹ thuật về nâng cao năng lực quản lý dự toán, quản lý hợp đồng và quản lý chất lượng/ an toàn tại các công trình xây dựng với Bộ Xây dựng, JICA đang hỗ trợ cải thiện các quy định hiện hành trong xây dựng để đưa ra được các giải pháp phù hợp để quản lý tốt hợp đồng và chất lượng tại các công trình xây dựng giúp nhà thầu và công ty thi công hiểu rõ được những rủi ro trong xây dựng để có thể thực hiện hiệu quả những dự án công tại Việt Nam. Điều đó sẽ giúp xây dựng cơ sở hạ tầng mà mọi người dân có thể an tâm sử dụng.

Kết luận

Trong tài khóa 2015 này, JICA sẽ vẫn tiếp tục duy trì quan hệ chặt chẽ và hợp tác với Chính phủ Việt Nam như một đối tác lớn nhất của Nhật Bản.